

Vetenskap och poesi

Efter första världskriget vidtog 20-talets arbetslöshet. Så kom börskraschen med allt sitt elände. Gud var död och framtiden mådde inte riktigt bra den heller. Men ändå. Poeter, författare och vetenskapsmän tittade på varandra och slog näven i de nya materialen. Här gällde att skapa något nytt som förde bort från klasskamp och förljugen humanism. Kapa trossarna! Bli kamrat med maskinerna! Folkhemmet stod på dagordningen, i Norrbotten restes dammar för vattenkraft och ljuvlig energi började strömma in till kylskåp och centralventilationsanläggningar. Redan 1930 inledde man med att resa de stora luftslotten på Stockholmsutställningen och snart snurrade industrins hjul som aldrig förr. Lönerna höjdes och man kunde köpa sig saker som man aldrig kunnat köpa förut. Pengarna blev mer och varorna fler. Bostadsbyggandet nådde rekordsiffror. Nya rejäla bostäder med blänkande diskbänkar. Med centralvärme och ljudradio i varje hem blickade man mot framtiden med tro och hopp.

Poeter och författare blev som galna i sin framtidstro. En ny människa skulle skapas och en ny värld. I den svarta, bolmande röken från fabrikernas skorstenar, i de nya materialen: i eternitplattorna och det impregnerade virket såg man framtidens lycka. Artur Lundkvist brast ut i poesi över "bensinstationernas skönhet" och det vackra i "tidsenliga uppenbarelser av metall och cement".

Sigfrid Siewerts skrev:

"Det är härligt med detta då

Farten är skön och bensinen luktar gott
Det är härligt att vara ung bland tändstift och
fräsande hjul"

Formuleringarna dånade som dieselmotorer. Han skrev:

"Den stora staden dånar av mannens tanke
Han slungar på snabba hjul sin stad in i framtiden"

Reklamen hyllades

Detta är den stora Världsreklammaskinen!
Världsrekord i buller och ljusverkan
Inseglet på reklamens allmakt
maktens verktyg.
Segerns maskin."

Sten Selander, proletärförfattaren, utropar:

"Så kan det förgångnas flöjtspel försonas
med motordån och maskinernas gny.
Och dog där skönhet, som ej kunde skonans
få våra fabriker skapa en ny!"

Den nya människan skulle födas bland metall och betong, asfalt
och glas, med skarpslipade instrument i elektriskt ljus under en
kupa av rostfritt stål. Hon skulle på detta sätt få en genomskinligt
klar hjärna, som inte gav plats för några dammskrymslen, inga
vinklar och vrår där skräcken och smärtan kunde få fäste.
Drömmen var en "asfaltstad där alla rum var raka och ljusa. I
staden av asfalt och blänkande stål måste människan självfallet

också bli fri."

Ivar Lo utbrast i Stockholmstidningen:

"Trafiken är hetsig, rörlig och energisk. Luften är full av den inspirerade sång, som en stads trafikväsen avgjort skänker en modern människa. Bensinlukten är den nya tidens rökelse, som stämmer oss till tillitsfullhet, tro och optimism."

Lubbe Nordström, mannen bakom boken Lort-Sverige, utbrast att i de verkliga kulturländerna "har man planterat skog, kulturskog, där träden står som plantorna i en handelsträdgård på bestämda avstånd från varandra och i långa, linjeräta rader, så att en dylik skog liknar kompanier, regementen, armékårer. Det ger en vacker anblick av ordning, reda och mänsklig makt och beräkning"

Och här sitter vi som faktiskt är trettioalets poeters förverkligade drömbild av människan. När jag ser på mina medmänniskor... jag blir som trött.

För här sitter vi ett drygt halvsekel senare med radon och flyktiga gaser i näsan, klor och svavel i fiskpinnarna, aluminium i eternitplattorna och bly i semesterbilen. Omgiven av hål i himlen, blommande alger, kolossala smultron, impregnerade sjöar, kromosom flipprade flugor från Gävletrakten Och man undrar: vart tog poeternas och vetenskapsmännens utopier vägen?